

עדנה גורני

עורכת מדור שירת הסביבה

ציטוט מומלץ

גורני ע. 2021. [היה סגרירי] /
ישראל נטע. אקולוגיה וסביבה
12(3): 88-89.

היה סגרירי, כמעט גשם. הפל עוד היה רטב

[היה סגרירי] / ישראל נטע

22 בנובמבר, 2021

גיליון סתיו 2021 / כרך 12(3) / נחלי ישראל

[שירת הסביבה](#)

היה סגרירי, כמעט גשם. הפל עוד היה רטב, ירדתי אל הגן הבוטני, ממול זרם האילון צפון בדכי מונוטוני, דוֹכִיפֶת זָכֵר רֶדֶף אַחֲרֵי אֵיזָה חֶרֶק, יִרְגָזִי שָׂרָק מִתּוֹךְ אֵלֶּה אֶטְלָנְטִית, מְאוֹת מִיָּנִי צִמְחִים הִתְעַנְּנוּ עַל חֲגִיגַת הַגֶּשֶׁם בְּבִתָּה הַיָּם תִּיכּוֹנִית, וּבִבְתָּה הַסֶּפֶר, וּבִבְתָּה הָאִירֶנו-טוֹרֵנִית. רָאִיתִי אִישׁ מִתְהַלֵּךְ בְּשִׁתִּיקָה בֵּין שִׁיחֵי הַגֶּן, וְהִגְנָן אָמַר לִי בָּקֵר טוֹב, מְאוֹת מִיָּנִי צִמְחִים צִמְחוּ, אֲלֵפִים מָש, תַּחַת סִגְרִיר הַשָּׁמַיִם. עַל לֹחִית נְחֹשֶׁת לִיד שׁוֹרֵת הָאֲזוּבִיוֹן, נִכְתָּב מִשְׁהוּ בְּכֶתֶב בְּרִיל: אֵיךְ נִשְׁמַר אֶת הַפְּלִיאָה.

מתוך: ישראל נטע. 2011. השיר על הארץ. ירושלים: כרמל.

בין המילים

מטפטים עם המילים, טיפה אחר טיפה. יום סגריר, כמעט גשם. הכול רטוב. בהמשך ציפורים וצמחים, עד שמגיעים לשאלה שמסיימת את השיר ובעצם פותחת מניפת שאלות. הרמז לכך שתהיינה הפתעות טמון כבר בתחילת השיר: "ממול זרם האילון צפון". זרימה זו של מכוניות בכביש המהיר קוטעת את הרצף של גשם-ציפורים-צמחים וגם משתלבת בו, ומזכירה את המים שזרמו בנחל האילון, שהיה פעם נחל איתן ונקרא ואדי מוסררה. מוצא הנחל בהרי יהודה, דרומית לרמאללה, והוא מגיע מעמק איילון לשפלה. בכניסה לתל-אביב מימיו זורמים בתעלת בטון בין מסלוליו של הכביש המהיר נתיבי איילון, ואז נשפכים לירקון ולים התיכון. רעש המכוניות מתואר כדכי מונוטוני - קול שמזכיר רעש של גלים נשברים, של מים.

הטקסט מצביע על התערבות האדם בטבע גם בהמשך. הכותב נמצא בגן בוטני שנשתלו בו מינים רבים של צמחים שמייצגים כמה בתי גידול – בתה ים תיכונית, בתת ספר ובתה אירנו-טורנית. המשפט "כִּאֲתִי אִישׁ מִתְהַלֵּךְ בְּשִׂתְיָקָה בֵּין שִׂתֵּי הַגֶּן" הזכיר לי פסוק מספר בראשית, מייד לאחר האכילה מפרי עץ הדעת, שתוביל לגירוש מגן העדן: "וַיִּשְׁמְעוּ אֶת-קוֹל יְהוָה אֱלֹהִים, מִתְהַלֵּךְ בֶּגֶן לְרוּחַ הַיּוֹם". בגן הבוטני הצמחים כולם, בלא קשר למוצאם, מתענגים על חגיגת הגשם, והאדם שותף לבריאה בכל חושיו – הכותב רואה דוכיפת, שומע ירגזי שורק ואולי מריח אזוביון, צמח הלבנדר.

ליד צמח האזוביון לוחית נחושת, ועליה נכתב משהו בכתב ברייל. הכיתוב אינו שם הצמח, כנהוג בגנים בוטניים, אלא שאלה, שמהותה מציתה את השיר הקצר הזה וטוענת אותו ברגש – אֵיךְ נִשְׁמַר אֶת הַפְּלִיאָה? כתב ברייל רומז לכך שכולנו עיוורים. הפליאה שהרגשנו כילדים ממראה של פרח, של ציפור, של נחל זורם – נעלמת עם ההתבגרות. היעדרה של הפליאה, "קטרקט של חלונות הנשמה" כפי שכתב נטע בשיר אחר, מותירה אותנו מחוץ לגן העדן ומביאה לעיוורון ולאדישות. שאלה רודפת שאלה. מה קורה לנו כשהפליאה נעלמת? מה קורה לעולם? רייצ'ל קרסון גרסה שהרגש חשוב יותר מהידיעה, כי הרגשות והתרשמות החושים הם הקרקע הפורייה שרק בה זרעי הידיעה יכולים לנבט ולצמוח.

שינוי האקלים והגידול בשטחים בנויים מביאים להצפות, כמו למשל של נתיבי איילון, וגובים חיי אדם כמו בדרום-תל-אביב, בנהרייה ועוד. הפליאה עשויה להוביל אותנו להבנה שנחלים אינם (רק) תעלות ניקוז, אלא משאב ציבורי בעל ערך סביבתי, תרבותי וחברתי, שיש לשקמו ולשמרו – כמו גם את הפליאה.